

Analiza problemov pri bralnem razumevanju učencev japonskega jezika – s poudarkom na analizi onomatopejskih izrazov

NAGISA MORITOKI ŠKOF

UVOD

Onomatopejski izraz je jezikovni izraz, ki označuje zvok ali odmev v resničnem svetu ali dogajanje oziroma stanje. Prisoten je v vseh jezikih. K jezikom, ki vsebujejo največ onomatopejskih izrazov, prištevamo korejščino, indonezijsčino in japonščino, ki vsaka obsega 4000–6000 onomatopejskih izrazov. Najzgodnejšo rabo japonskega onomatopejskega izraza je mogoče zaslediti že v japonski cesarski kroniki *Kojiki* iz leta 712. V njej je zapisano, da sta božanstvi Izanagi in Izanami stali na nebeškem mostu in z okrašeno sulico mešali morje na zemlji ter tako ustvarili Japonsko otočje. Onomatopejski izraz *koworokoworo*, ki ga zasledimo v kroniki, označuje zvok mešanja morske vode. Onomatopejske izraze torej lahko zasledimo že v japonskih besedilih od osmega stoletja dalje, v sedanosti pa se ne uporabljajo zgolj v pogovornem jeziku, spletnih blogih ali klepetalnicah, pač pa v različnih okoljih: od

pogovorov z otroki, literarnih del do medicine. Kljub temu pa je raba onomatopejskih izrazov intuitivna, kar je razlog za pogosto nepravilno razumevanje pri učencih japonsčine kot tujega jezika (Hamano 1998; Iwasaki, Vinson in Vigolicco 2007; Komatsu in Akiyama 2008; Nakabe, Asaga in Watanabe 2009).

Cilj članka je na podlagi mednarodne raziskave bralnega razumevanja med učenci japonskega jezika iz več evropskih držav ugotoviti, ali tujim učencem razumevanje onomatopejskih izrazov predstavlja oviro, ter na podlagi tega s primeri analizirati težave in najti rešitev zanje. Veliko tujih študentov pride v stik z onomatopejskimi izrazi v mangah ali razvedrilnih oddajah že na začetni stopnji učenja jezika. V prispevku najprej predstavim osnovne značilnosti onomatopejskih izrazov v japonskem jeziku ter njihovo obravnavo v jezikoslovju. Nato z analizo primerov iz raziskave obravnavam težave, ki se pojavijo pri bralnem razumevanju, in vzroke za napačno razumevanje onomatopejskih izrazov. Končam s predlogi, kako učencem pomagati pravilno razumeti onomatopejske izraze in kaj je treba narediti za uspešno rabo onomatopejskih izrazov v praksi.

ONOMATOPEJSKI IZRAZI V JAPONSKEM JEZIKU

Onomatopejski izrazi v japonskem jeziku se navadno delijo na tri skupine: *giseigo*, *giongo* in *gitaigo*. *Giseigo* se nanaša na glasove živih bitij, *giongo* se nanaša na glasove neživega okolja, *gitaigo* pa opisuje stanje ali gibanje. Pod *giseigo* lahko na primer uvrstimo izraze, kot so jok dojenčka *een* ali zvok kolcanja *bikku*. Kot primer za *giongo* lahko vzamemo zvok zapiranja vrat *batan* in tresenje vrat ali polic *gatagata*. V skupino *gitaigo* pa štejemo onomatopejske izraze za opisovanje stanja ali gibanja, ki niso nujno slišni. Zvok hitre hoje je *sassa*, stanje zasanjanosti pa ponazarja izraz *boo*.

Tamamura (1984) za japonske onomatopejske izraze navede naslednje štiri značilnosti: prvič, (a) ugotavlja korelacijo med pomenom in zvokom oziroma simboličnim zvokom. Drugič, (b) opaža, da so za onomatopejski izraz značilni: moraični grleni zapornik, moraični nosnik, zlog *ri*, podaljšanje vokalov in ponavljanje besed. Značilna je tudi (c) skupna osnova besede v različnih oblikah. Skupna osnova besede, ki označuje bolečino *zuki*, tvori naslednje različne oblike: *zukiQ* (*znak Q zaznamuje grleni zapornik*) / *zukizuki* / *zukkūin* / *zukiri* / *zukitto* / *zugin* / *zuginzugin*. Četrta značilnost (d) se tiče sintakse. Onomatopejski izrazi se lahko pojavljajo kot različne besedne vrste. Pojavijo se v obliki

samostojnih prislovov: *Gabiin to shokku o uketa* (zelo sem presenečen) ali *Gabiin!* (stanje močne presenečenosti), lahko pa tudi omogočajo izpust glagola: *Otousan ga gabiin!* (oče je bil močno presenečen).

Treba je omeniti še dve značilnosti onomatopejskih izrazov, kreativnost in sposobnost tvorjenja neologizmov. Onomatopejski izraz lahko s pomočjo tipičnih glasov, kot so moraični grleni zapornik, moraični nosnik in zlog *ri* (značilnost b), tvori različne oblike. Te niso nujno vse zapisane v slovarjih, niti ni nujno njihova raba enako pogosta.

Značilnost onomatopejskih izrazov je, da vzbujajo instinktivno povezavo med zvokom in pomenom, kar je razlog za nastanek novih onomatopejskih izrazov. V zadnjih dvajsetih letih so se pojavili onomatopejski izrazi, kot so *gabiin*, ki označuje močen šok, *mofumofu*, ki označuje pozitiven občutek mehkode, in *apuapu*, ki označuje trpljenje. Ti izrazi so se razširili in ustalili v splošni rabi. Na drugi strani pa obstajajo tudi izrazi, ki se jim ni uspelo ustaliti, in izrazi, ki so jih nekaj časa uporabljali, kasneje pa ne več. Onomatopejski izrazi, ki so nastali na spletu ali se pojavljajo v mangah, v bralcih vsakič vzbudijo zanimanje, a le čas pokaže, ali se določen izraz obdrži in postane del splošne rabe ali ne.

Utemeljitelj moderne lingvistike Ferdinand de Saussure pravi, da je povezava med zvokom in idejo izbirna (1983 [1916]). Po drugi strani Köhler (1929), Monaghan in drugi (2014) navajajo, da povezava med zvokom in idejo ni nujno izbirna, pač pa je pri ljudeh razvidna težnja po zavestnem povezovanju zvoka in oblike ter zvoka in pomena. Nekateri raziskovalci pa so prepričani, da je povezava med zvokom in pomenom nerazdružljivo podprta s kognitivno značilnostjo, ki jo prikazuje zvok (Imai in drugi 2008; Imai in Kita 2014; Asano in drugi 2015).

Zato lahko glede na materinščino govorca obstajata dve plati povezave med pomenom in zvokom. Ena plat je univerzalna, druga pa se razlikuje od jezika do jezika. To vprašanje je eno osrednjih na področju komparativnih analiz onomatopejskih izrazov. Yoshua Nash (2001) ga je obravnaval na splošno, o japonsščini kot ciljnem jeziku so razpravljali Hashimoto in drugi (2012), Tamaoka in drugi (2011), pri analizi korejščine kot ciljnega jezika so pomembne raziskave opravili Pratha, Avunjian in Cohn (2016), Saji in drugi (2019) pa so raziskali angleški jezik. O težavah, ki se pojavljajo pri prevajanju iz japonsščine, sta razpravljala Flyxe (2002) ter Inose (2007).

S stališča poučevanja tujih jezikov je treba poleg pomena onomatopejskih izrazov učiti o intuitivnosti, ki jo onomatopejski izraz izraža. Watanabe (1997) ter Tsubone in drugi (2001) so analizirali, kateri onomatopejski izrazi se pojavljajo v učnih materialih za japonski jezik. Za učence japonskega jezika so ustvarili besedišče osnovnih

onomatopejskih izrazov (Mikami 2007) in poskusno besedišče osnovnih izrazov, ki so ga z namenom praktične rabe pripravili materni govorniki japonskega jezika, delujoči na področju poučevanja japonskega jezika. V spletnem slovarju onomatopejskih izrazov (<https://onomatopedia.jp/words/kira-kira>) lahko s pomočjo slik in ilustracij najdemo pomen onomatopejskih izrazov, njihovo intuitivnost ter primere iz korpusa (Nakabe, Asaga in Watanabe 2009; Asaga, Mukarramah in Watanabe 2008).

TEŽAVE UČENJA JAPONSKIH ONOMATOPEJSKIH IZRAZOV PRI NEMATERNIH GOVORCIH

Ko se pri učenju jezika učenci srečajo z neznano besedo, uporabijo različne strategije, da usvojijo njen pomen. Lahko ugibajo s pomočjo že znanih besed, konteksta, slovarjev ali za razlago pomena poprosijo nekoga z višjo stopnjo znanja jezika ali maternega govornika. A prav zaradi značilnosti onomatopejskih izrazov, kot sta kreativnost in sposobnost ustvarjanja neologizmov, se lahko zgodi, da izraza, ki ga iščejo, ne bodo našli v slovarjih. Za primer vzemimo zgoraj omenjene onomatopejske izraze z besedno osnovo *zuki*, ki označujejo bolečino. V spletnem japonsko-angleškem slovarju (jisho.org), ki je priljubljen med učenci japonskega jezika, bi našli zadetke *zukizuki* / *zugin* / *zuginzugin*, zadetkov tipa *zukiQ* / *zukiiin* / *zukitto* / *zukiri* pa ne. Watanabe (1997) opaža, da je pri poučevanju japonskega jezika še posebej veliko učbenikov za začetno stopnjo, ki ne razlagajo onomatopejskih izrazov. Zato pravi, da je treba učenje onomatopejskih izrazov prilagoditi stopnji znanja jezika. Tako sta Tamamura (1987) in Mikami (2007) izbrala veliko onomatopejskih izrazov, nujnih za učenje, in jih razdelila glede na stopnjo znanja jezika. Spletni slovar *Nihongo o tanoshimō* (<https://www2.ninjal.ac.jp/Onomatope/50_on/morimori.html>, 24. 5. 2020) se osredotoča na onomatopejske izraze *giongo* (zvoki neživega okolja) in *gitaigo* (izrazi za stanje in gibanje), pri čemer ponuja razlago, primere, pogovore in ilustracije. Ker pa so ciljna publika slovarja materni govorniki japonskega jezika oziroma učenci japonskega jezika višje stopnje, so lahko razlage učencem začetne in srednje stopnje težje razumljive.

S težavami, ki izvirajo iz narave onomatopejskih izrazov, se srečujejo tudi zdravstveni delavci, ki niso materni govorniki japonskega jezika. Po sprejetju Sporazuma o gospodarskem partnerstvu leta 2004 je na Japonsko prišlo veliko osebnih negovalcev s Filipinov, iz Indonezije in Vietnama. V zdravstvenem okolju se velikokrat srečujejo s primeri,

ko pacienti svoje bolečine ali počutje opišejo z uporabo onomatopejskih izrazov (Hashimoto in Takeuchi 2010: 69), a če za opis bolečine na primer uporabijo izraz *zukizuki*, to ne označuje iste bolečine, kot če bi uporabili izraz *zugin*. Poleg tega imajo onomatopejski izrazi regionalne značilnosti, zato ne smemo zanemariti vloge narečij. Zdravstveni delavci, ki niso materni govorci japonsčine, so po uspešno opravljenem državnem izpitu za zdravstveno nego v japonskem jeziku prišli v stik s starejšimi pacienti na različnih območjih Japonske. Ni si težko predstavljati težav, ki jim jih zaradi različnih narečij onomatopejski izrazi povzročajo pri komunikaciji. Na žalost pa onomatopejski izrazi v narečjih niso niti dovolj raziskani niti ni dovolj gradiva za pomoč učencem (Tomosada 2015: 19). V pomoč zdravstvenim delavcem, ki niso materni govorci japonskega jezika, je spletna stran *Nihongo de care-navi* (<[https://eng.nihongodecarenavi.jp/jpn/tagnavi-list.php?pager_current_no=5&id\[\]=44](https://eng.nihongodecarenavi.jp/jpn/tagnavi-list.php?pager_current_no=5&id[]=44)>, 24. 5. 2020), na kateri so objavljene besede in izrazi, ki se uporabljajo v zdravstvu; med njimi je tudi 142 onomatopejskih izrazov. Stran, ki je na voljo v angleškem in indonezijskem jeziku, ponuja primere in kontekst, v katerem se določen izraz uporablja, govorno razlago in izgovorjavo izraza.

Po eni strani se študije za uporabnike japonskega jezika ukvarjajo s podrobnim zapisom pomena, po drugi strani pa poskušajo po določenih kriterijih prikazati občutke, ki jih prikazujejo onomatopejski izrazi. Nakabe, Asaga in Watanabe (2009) ter Shimizu, Doizaki in Sakamoto (2014) so jih avtomatsko kategorizirali s pomočjo stopenjskih lestvic, kot so formalen-neformalen, mehke-trd, lahek-težek, in jih spravili v vizualno podobo. Na področju onomatopejskih izrazov, ki jih uporabljajo v zdravstvu, so Sakamoto, Ueda, Doizaki in Shimizu (2014) avtomatsko kategorizirali odenke onomatopejskih izrazov, ki označujejo bolečino, ter skušali s tem izboljšati komunikacijo med zdravniki in pacienti. Amamiya in Mizutani (2006) sta shematizirala pojmovanje naravnih govorcev glede samoglasnikov, soglasnikov in zlogov. Vendar občutek pri zvoku in pomenu ne deluje na osnovi nasprotij, pač pa je v sosledju, zato je potrebna strategija, ki bo razumljiva in praktična pri poučevanju tujih jezikov.

RAZISKAVA BRALNEGA RAZUMEVANJA ONOMATOPEJSKIH IZRAZOV

Dozdajšnje študije so bile torej usmerjene v razvijanje sistema ali razlag, ki bi nematernim govorcem japonskega jezika pomagale pri

razumevanju in rabi onomatopejskih izrazov. Tekla je razprava o metodi, kako analitično in objektivno prikazati onomatopejske izraze, ki izražajo intuitivni pomen, ter kako razložiti odnos med glasovi in intuicijo. V tem članku pa opisujem, kakšne vrste težav onomatopejski izrazi povzročajo nematernim govorcem japonskega jezika. Natančneje, v tej raziskavi izhajam iz proučevanja bralnega razumevanja onomatopejskih izrazov. Namen raziskave je omogočiti lažje razumevanje onomatopejskih izrazov in opozoriti na težave, ki se pojavljajo pri njihovem razumevanju, torej izboljšati poučevanje bralnega razumevanja japonskega jezika kot tujega jezika.

Metoda

Učenci, ki so sodelovali v raziskavi, so bili razdeljeni v dve skupini. Besedilo prve skupine je bilo vzeto s spletne strani *Taberogu* (<<https://tabelog.com>> 1. 5. 2020), na kateri lahko ljudje komentirajo restavracije. Bralo ga je osemindvajset oseb, francoskih, španskih, angleških in nemških učencev srednje ali višje stopnje (pet oseb stopnje C1 in triindvajset oseb stopnje B1-B2). Besedilo druge skupine je s spletne strani *Japanese in Anime & Manga* (<https://anime-manga.jp/>), ki jo vodi Japonska fundacija in objavlja mange za učence japonskega jezika. Bralo ga je osem oseb začetne in srednje stopnje v Sloveniji (ena oseba stopnje C1, tri osebe stopnje B1-B2, štiri osebe stopnje A2). V raziskavi se opiram na izboljšano metodo *Think Aloud*, ki se uporablja v korpusu bralnega razumevanja tujih učencev japonskega jezika Državnega inštituta za japonski jezik in jezikoslovje (NINJAL). Poteka takole (Noda 2014):

1. Učenec prebere spletni zapis ali mango. Med branjem uporablja že poznane spletne slovarje ali aplikacije.
2. Učenec v svojem maternem jeziku razloži vsebino, ki jo je razumel, oziroma pove, česa ni razumel.
3. Izvajalec raziskave lahko učencu zastavi vprašanja samo v primeru, ko ne razume učenčeve razlage ali ko želi izvedeti, kako je učencu uspelo razumeti besedilo. Tudi v tem primeru je jezik rabe materni jezik vprašanega.

V naslednjem poglavju sledita analiza razumevanja besedil, ki so bila uporabljena v raziskavi, in proučevanje vzrokov za njihovo nerazumevanje.

V veliko primerih se učenci japonskega jezika z onomatopejskimi izrazi srečajo že pred začetkom formalnega učenja japonščine, ponavadi med branjem mang oziroma gledanjem animejev ali razvedrilnih oddaj.

Kljub temu imajo težave pri praktičnem razumevanju onomatopejskih izrazov, in to velja za učence različnih stopenj znanja jezika. V nadaljevanju te težave obravnavam s treh različnih vidikov: z vidika leksikološke, sintaktične in kulturno-družbene ravni. Te tri ravni se med seboj povezujejo, zato jih je težko ločiti. Vendar pa lahko analiza napak z različnih zornih kotov ponudi rešitve pri izobraževanju in poučevanju.

Analiza

Težave na leksikološki ravni

V tem delu so analizirane težave pri razumevanju, ki nastanejo zaradi nepoznavanja pomena onomatopejskih izrazov.

Sliki 1 in 2: Primer (1) *nuru* (Samurai) in Primer (2) *toku...* (Love). Vir: <https://anime-manga.jp/en/expressions-by-scene/samurai/7/> in <https://anime-manga.jp/en/expressions-by-scene/love/2/>.

Oba primera bralnega razumevanja sta iz japonskega stripa oziroma mange. V prvem primeru (1) se bojujeta dva samuraja. Samuraj, ki stoji na levi strani in ga vidimo v obraz, je s kratkim mečem *tantō* zabodel v nogo samuraja na desni. Ko je ta iz svoje noge povlekel meč, je z njega kapljala kri; to kapljanje je označeno z onomatopejskim izrazom *nuru*. Učenec (stopnje B1) je v spletnem japonsko-angleškem slovarju (jisho.org) poiskal pomen besede *nuru*. V slovarju je ni našel in zato pomena izraza ni mogel razumeti. V slovarju je za besedo *nurutto* zapisan prevod *oilily, slimily, slipperily*, za besedo *nurunuru* pa *slimy, slippery, greasy, clammy*, a učenec, ki je iskal pomen besede *nuru*, ni našel povezave med njo in ostalima dvema izrazoma. Učencu pomena onomatopejskega izraza najverjetneje ni uspelo razumeti zato, ker ni imel predznanja o leksikoloških značilnostih onomatopejskih izrazov – ni vedel, da imajo ti izrazi isto besedno osnovo in da je pri obeh izrazih, ki sta zapisana v slovarju, dodana končnica *-Qto* ali pa se del besede ponovi.

V drugem primeru (2) protagonistko mange ganejo fantove besede (dobeseden prevod: (njeno) srce je bilo udarjeno). Trenutek ganjenosti označuje onomatopejski izraz *toku*. Učenec stopnje A2 ni razumel ne pomena tega onomatopejskega izraza ne besedila. Učenec

stopnje C1 je iz predhodnega znanja, da onomatopejski izraz *dokidoki* pomeni hitro bitje srca, sklepal, da onomatopejski izraz *toku* pomeni, da srce lahko utripne le enkrat. To ugibanje je bilo v končni fazi pravilno, a učenec ni bil trdno prepričan v pravilnost svojega sklepanja. Mimogrede, onomatopejski izraz *toku* ni v splošni rabi, pač pa izvira prav iz mang in animejev. Drugi učenec je pomen onomatopejskega izraza verjetno uspešno uganil zato, ker je imel predznanje o različnih pomenih izrazov, ki se razlikujejo glede na zvenečnost glasov (na primer: *gorogoro* je zvok kotaleče se velike krogle, medtem ko je *korokoro* zvok kotaleče se majhne krogle), ter o različnih pomenih izrazov, na katere vpliva značilnost ponavljanja (na primer: *korokoro* je zvok kotaljenja, *koro* pa je zvok, ko se nekaj samo enkrat zakotali). Iz teh primerov je razvidno, kako zelo pomembno je učenje onomatopejskih izrazov z vidika leksikologije.

Težave na sintaktični ravni

V tem delu so opisani primeri napačnega razumevanja besedila, ko so učenci sicer razumeli pomen onomatopejskih izrazov, a niso pravilno razumeli stavka, ki je izraz vseboval. Najprej je predstavljen primer spletnega zapisa, v katerem se pojavi onomatopejski izraz *kyorokyoro*, ki pomeni »radovedno se ozirati okoli sebe«.

- (3) 焼そばを作ってくれるところでは、何か色々焼いてるから次は何が出来たんだろってきよろきよろしちゃいます (>ù<)。 (Taberogu)

Yakisoba wo tsukutte kureru tokoro dewa, nanika iroiro yaiteru kara tsugi wa nani ga dekita n daro tte kyorokyoro shichaimasu (>ω<).

Ker tam, kjer nam pripravljajo *yakisobo*, pečejo različne stvari, sem se radovedno ozirala naokrog in se spraševala, kaj so zdaj pripravili (>ω<).

Med vprašanimi učenci so bile osebe, ki so razumele pomen izraza *kyorokyoro*, pa tudi tiste, ki ga sprva niso, a so ga nato s pomočjo slovarja, ki izraz definira kot »dejanje, ko se iz radovednosti oziramo okoli sebe«. Nekateri pa niso pravilno razumeli, zakaj se je avtorica zapisa ozirala okoli sebe. Učenci srednje stopnje so mislili, da onomatopejski izraz označuje »gledati levo in desno po restavraciji (a ni podal utemeljitve)«, ali pa so situacijo dojemali, kot da avtorica »gleda *kyorokyoro*

okoli sebe zato, ker se ne more odločiti, kaj bi še jedla«. Vendar je v tem primeru avtorica pred izrazom *kyorokyoro* zapisala razlog, in sicer »zato ker se pečejo različne stvari« (*nanika iroiro yaiteru kara*). Drugače povedano, subjekt stavka vidi, kako v enem delu restavracije kuhar na plošči peče različne stvari. Avtorica bloga je namreč obiskala restavracijo z *all-you-can-eat* bifejem in opazovala, kako kuhar drugo za drugo peče stvari, ki bodo na voljo. Zato se je obračala levo in desno ter gledala, kaj bo kuhar v nadaljevanju ponudil. Pomembna je tudi slovnična oblika, v kateri je bil zapisan onomatopejski izraz *kyorokyoro*. Oblika *kyorokyoro shichaimasu* s končnico *shichaimasu* (v knjižni obliki *shite shimaimasu*), ki poudari zaključenost dejanja, pove, da je bilo to dejanje nezavedno, ali nosi občutek obžalovanja. V tem primeru pa avtorica z uporabo te oblike izraža nekakšen vzklik navdušenja, ker ima pred očmi veliko vrst hrane in ne more izbrati le ene. To navdušenje izraža tudi čustvenček ($>\omega<$), ki je zapisan ob koncu povedi. Iz tega primera je razvidno, da je treba za razumevanje onomatopejskega izraza *kyorokyoro* pravilno razumeti tudi pomen, ki ga izraža onomatopejski izraz sredi stavka.

Slika 3: Primer (4): *zuzu ...* (šola). Vir: <https://anime-manga.jp/en/expressions-by-scene/school/1/>.

V četrtem primeru (4), ki je vzet iz mange, srednješolke zajtrkujejo. Srednješolka pred obrokom izreče *itadakimasu*, nato pa v roke vzame skodelico z juho in prične *zuzu ...* srkati. Vprašani učenec srednje stopnje je pravilno razumel, da onomatopejski izraz *zuzu ...* pomeni zvok, ki nastane pri prehranjevanju. Ni pa uspešno razumel, da je to zvok srkanja in da nastane, ko jemo juho ali rezance. Zmotno je mislil, da srednješolka je riž. Za pravilno interpretacijo te mange je torej najprej treba razumeti slovarsko razlago pomena izraza *zuzu ...*, ki pomeni srkanje, predvsem rezancev ali utekočinjene hrane. Važen je tudi kontekst zgodbe, torej da glavna oseba zajtrkuje in da je njen zajtrk tipično japonski, saj je sestavljen iz belega riža, miso juhe, pečenega jajca in solate. Poleg tega je potrebno znanje, da je običajno v skodelici iz belega porcelana riž, v črni skodelici pa juha.

Iz teh primerov je razvidno, da za pravilno razumevanje pomena onomatopejskega izraza ni dovolj le slovarska definicija. Treba je tudi pravilno razumeti stanje, ki ga prikazuje besedilo oziroma njegov kontekst.

Težave na kulturno-družbeni ravni

Nazadnje proučujem napake pri bralnem razumevanju na kulturno-družbeni ravni. Naslednji primer je vzet iz spletnega zapisa in opisuje pico.

- (5) マルゲリータは、生地はもちもちで歯ごたえがあり、チーズもトマトソースもとてもクオリティが高いです。(Taberogu)

Marugerita wa, kiji wa mochimochi de hagotae ga ari, chizu mo tomato-sōsu mo totemo kuoriti ga takai desu.

Zaradi svojega gumijastega testa je margerita žvečljiva, pa tudi sir in paradižnikova omaka sta zelo kvalitetna.

Onomatopejski izraz *mochimochi* je izraz, ki v veliki meri označuje lastnost hrane, in sicer njeno elastičnost; značilen je predvsem za japonsko riževo sladico *mochi*. Vprašani učenec stopnje B1-B2 je s pomočjo slovarja in asociacije na sladico *mochi* pravilno razumel onomatopejski izraz *mochimochi*. Za tem izrazom je v stavku zapisana še lastnost sira in omake, ki sta »zelo kvalitetna«. To mu je pravilno pomagalo oceniti, da je pisec bloga *mochimochi margerita* ocenil pozitivno. Sicer pa je onomatopejski izraz *mochimochi* ovrednoten pozitivno tudi z leksikološkega vidika. Iz tega sledi, da lahko verjetno tudi brez zadnjega dela stavka sklepamo, da ima *kiji wa mochimochi de* (Zaradi svojega gumijastega testa) pozitiven pomen.

Vprašani učenec stopnje C1 je prebrano besedilo komentiral takole: »*Mochimochi*. Aha. Torej, pica je verjetno malce mehka. Če je tako, pa taka pica ni dobra (smeh). Pica je boljša, če ima malce trše testo. Čisto malo. Prava pica je malo trda.« Iz izjave je razvidno, da je po mnenju vprašanega francoskega učenca boljša hrustljava pica. Zato je ocenil, da *mochimochi no piza* ni okusna. Vendar je uporabil izraz »Taka pica (smeh)«, zato lahko sklepamo, da se mu *mochimochi no piza* ne zdi preveč dobra, a da razume, da se njegovo mnenje razlikuje od mnenja pisca bloga. Drugače povedano, pravilno razume, da drugače gleda na zadevo kot avtor besedila.

V dosedanjih raziskavah je bilo ugotovljeno, da na bralno razumevanje učenca vplivajo trenutna prepričanja in predhodno znanje.

Noda (2014) po drugi strani poroča o nepravilnem razumevanju pri učencih višje stopnje, ki ob branju znanstvenih člankov sklepajo, da se napisana vsebina ujema s predhodnim znanjem, ki ga imajo. Koda (2009) in Fujiwara (2017) poudarjata, da moramo biti pri bralnem razumevanju zmožni narediti manjše popravke. Zgoraj opisani peti primer je primer bloga in ne znanstvenega članka, pa tudi napake se pri bralnem razumevanju niso pojavile in tako tudi popravki niso bili potrebni. V tem primeru je vprašani učenec stopnje C1 pravilno razumel besedilo in pravilno razložil, da se njegovo mnenje razlikuje od vsebine. Iz tega primera je razvidno, kako pomembno je poučevanje bralnega razumevanja na način, da bodo učenci lahko ustrezno razlikovali med vsebino in svojimi prepričanji.

PREDLOGI ZA POUČEVANJE JAPONSKEGA JEZIKA

V prejšnjem razdelku so bile predstavljene težave v povezavi z onomatopejskimi izrazi, ki se pojavljajo pri branju besedil. Proučili smo jih s treh vidikov: leksikološkega, sintaktičnega in kulturno-družbenega. V tem razdelku opisujem možnosti, kako bi opažanja raziskave lahko pripomogla pri nadaljnjem poučevanju japonskega jezika.

Z leksikološkega vidika lahko ponudimo nekaj priporočil pri slovarskih opisih. Seveda je nemogoče, da bi bile pri iskanju iztočnice podane vse informacije, lahko pa bi bile besede, ki izhajajo iz skupne osnove, razvrščene glede na pogostost uporabe, tiste z nižjo frekvenco rabe pa bi bile razvrščene pod opombe. Količina informacij, ki so na voljo pri razlagi, in število gesel v slovarjih se razlikujeta glede na odločitve urednika. Vendar bi dodatne kulturno-družbene informacije zagotovo koristile učencem z drugačnim kulturnim ozadjem. Tako bi bilo verjetno koristno, če bi slovarji vsebovali tudi informacije o kulturnem kontekstu. Na primer: pri onomatopejskem izrazu *mochimochi* bi bila zapisana informacija o tem, da na splošno v družbi velja, da ima onomatopejski izraz *mochimochi* pozitiven prizvok in da onomatopejski izraz *kaa*, ki označuje tiho oglašanje krokarja, v več kulturah pomeni, da se bo zgodilo nekaj slabega. Učencem bi tudi koristile informacije o različnih pomenih onomatopejskih izrazov. Zgoraj omenjeni izraz *mochimochi* v večini primerov označuje lastnost hrane, v zadnjih letih pa se uporablja tudi za opisovanje otrok ali hišnih ljubljencev.

Pri poučevanju onomatopejskih izrazov je nujno poučevanje besedišča z upoštevanjem njihove sposobnosti ustvarjanja neologizmov. Ni dovolj samo razlaga, da izrazi *zukizuki* / *zukin* / *zukinzukin*

izhajajo iz iste besedne osnove, pač pa je potrebno tudi sistematično izobraževanje, ki bo učence poučilo o ostalih leksikoloških značilnostih, kot so ponavljanje, moraični zapornik in podaljševanje vokalov, ter jih naučilo občutka za rabo izrazov, torej da bodo te značilnosti razumeli in izraze uporabljali glede na situacijo. Poleg tega je pomembno poučevanje s sintaktičnega vidika. Učence je treba poučiti, da so onomatopejski izrazi tako prislovi kot samostalniki, pa tudi glagoli z glagolsko pripono *suru*. Pri tem bi bilo koristno, da bi se skupaj z učenjem slovničnih lastnosti onomatopejskih izrazov naučili tudi izraze, ki navadno spremljajo onomatopejske izraze. Takšno poučevanje osnovne slovnice bi verjetno prišlo v poštev od stopnje znanja B1 naprej. To bi najbolj poučevali v sklopu »Slovnice za potrebe bralnega razumevanja« (Noda 2019: 48), kar bi zajelo strukturo stavkov in razumevanje njihovega pomena.

Tiste kulturno-družbene informacije, ki jih besedilo ne vsebuje, lahko učenci pridobijo s pomočjo lastnih izkušenj, a je z didaktičnega vidika bolj učinkovito, če jih o teh razlikah pouči učitelj, ki pozna tudi njihovo kulturno ozadje. S pomočjo metode *Peer Learning* (Tateoka 2005) si učenci pomagajo z dialogom in medsebojnim odpravljanjem napak pri branju, pri čemer hkrati odkrivajo kulturno-družbene razlike ter razlike med osebnimi prepričanji in ozadji posameznikov.

ZAKLJUČEK

V članku sem analizirala težave, ki se pojavljajo pri bralnem razumevanju onomatopejskih izrazov glede na poučevanje japonskega jezika, in načine, kako bi ta analiza lahko pripomogla k izboljšanju poučevanja. Za onomatopejske izraze so značilni neposredna povezava med zvoki in intuitivnostjo, jezikovna kreativnost in sposobnost ustvarjanja neologizmov. Zaradi teh značilnosti se lahko pri učencih japonskega jezika pojavijo težave pri analizi in razumevanju pomena onomatopejskih izrazov. V raziskavi je bilo ugotovljeno, da se pojavljajo težave: (1) na leksikološki ravni pri iskanju onomatopejskih izrazov v slovarjih, (2) na sintaktični ravni pri povezovanju onomatopejskih izrazov s kontekstom oziroma s situacijo, v kateri se uporabljajo, in (3) na kulturno-družbeni ravni pri razumevanju ozadja, nianse in pomena, ki jih nosijo onomatopejski izrazi. Kljub naštetemu lahko učenci njihov pomen pogosto uspešno ugenejo ali razberejo iz konteksta, ta način pa lahko nato prenesemo na splošno sposobnost branja besedila.

Da bi lahko ustrezno razumeli in s pomočjo ugibanja nemo-teno brali besedila, v katerih ne nastopajo le onomatopeje, pač pa raznovrstno besedišče, bi morali izboljšati slovarske opise onomatopejskih izrazov, ki razlagajo objektivne pomene teh besed, ter si pri tem pomagati z ilustracijami in stopenjskimi lestvicami. Po drugi strani pa je potrebno tudi slovnično izobraževanje, ki pri bralnem razumevanju upošteva tudi besedno, skladijsko, družbeno in kulturno ozadje. Pravilno razumevanje onomatopejskih izrazov namreč ni pomembno le za pravilno razumevanje celotnega besedila ali izraza, temveč tudi za ustrezno razumevanje govornih namenov.

ZAHVALA

To delo je bilo podprto s strani sodelujočih raziskovalnih projektov Nacionalnega inštituta za japonski jezik in jezikoslovje (NINJAL) »Multiple Approaches to Analyzing the Communication of Japanese Language Learners« s finančno podporo JSPS KAKENHI številka JP15H01884 in ARRS raziskovalnega programa P6-00243 »Azijski jeziki in kulture«.

CITIRANE REFERENCE

- AMAMIYA, TOSHIHIKO IN SATOHIDE MIZUTANI 2006 'Nihongo onomatope no kihon kanjōjigen to nihongo onkansa no kihon reberu ni tsuite (On the Basic Affective Dimensions of Japanese Onomatopoeia and the Basic Level of Japanese Phonestemes).' *Kansai daigaku shakaigakubu kiyō* 37(2): 139–66. <<http://hdl.handle.net/10112/12311>>, 17. 5. 2020.
- ASAGA, CHISATO, YUSUF MUKARRAMAH IN CHIEMI WATANABE 2008 'ONOMATOPEA: Onomatopoeia Online Example Dictionary System Extracted from Data on the Web.' V: *Progress in WWW Research and Development. APWeb 2008. Lecture Notes in Computer Science*. Yanchun Zhang, Ge Yu, Elisa Bertino in Guandong Xu, ur. Springer, Berlin, Heidelberg. Str. 601–12.
- ASANO, MICHIKO, MUTSUMI IMAI, SOTARO KITA, KEIICHI KITAJO, HIROYUKI OKADA IN GUILLAUME THIERRY 2015 'Sound Symbolism Scaffolds Language Development in Preverbal Infants.' *Cortex; a journal devoted to the study of the nervous system and behavior* 63: 196–205. <<https://doi.org/10.1016/j.cortex.2014.08.025>>, 12. 8. 2020.
- FLYXE, MARTIN 2002 'Translation of Japanese Onomatopoeia into Swedish (with focus on lexicalization).' *Africa & Asia* 2: 54–73. <https://www.pol.gu.se/digitalAssets/1324/1324040_translation-of-japanese.pdf>, 25. 10. 2019.

- FUJIWARA, MIYUKI 2017 'Jōkyū nihongo gakashūsha niyoru gakujuu ronbun no dokkai ni okeru gogino kaishaku katei (Advanced Japanese Learners' Processes of Interpreting Word Semantics while Reading Academic Papers in Japanese).' *Hitotsubashi daigaku kokusai kyōiku sentaa kiyō* 8: 119–32. <<https://doi.org/10.15057/28737>>, 23. 4. 2018.
- HAMANO, SHOKO 1998 *Sound-symbolic system of Japanese*. Tokyo: Kurosio Publishers.
- HASHIMOTO, KIYOTA IN KAZUHIRO KAKEUCHI 2010 'Gaikokujin nihongo gakashūsha no onomatope shūtoku shien shisutemu no purototaiipu kaihatsu (Development of a prototype of an onomatopoeia acquisition support system for the learners of L2 Japanese).' *Nihon kyōiku kōgakukai ronbunshi* 34: 69–72. <https://doi.org/10.15077/jjet.KJ00007086679>
- HASHIMOTO, KIYOTA, KAZUHIRO TAKEUCHI, MAKOTO OKADA IN SACHIO HIROKAWA 2012 'Kyōki jōhō chūshutsu niyoru nikkān onomatope no imisa no bunseki ni mukete (Towards a Contrastive Analysis of Japanese and Korean Onomatopoeic Expressions with Co-occurrence Extraction).' *Jinkōchinō gakkai zenkoku taikai ronbunshū dai 26kai zenkoku taikai*. 1M10S8a5-1M10S8a5. *Jinkōchinō gakkai*. <https://doi.org/10.11517/pjsai.JSAI2012.0_1M10S8a5> 12. 8. 2020.
- IMAI, MUTSUMI, SOTARO KITA, MIHO NAGUMO IN YIROUYUKI OKADA 2008 'Sound Symbolism Facilitates Early Verb Learning.' *Cognition* 109(1): 54–65.
- IMAI, MUTSUMI IN SOTARO KITA 2014 'The Sound Symbolism Bootstrapping Hypothesis for Language Acquisition and Language Evolution.' *Philosophical transactions of the Royal Society B: Biological sciences* 369(1651): 1–14. <<https://doi.org/10.1098/rstb.2013.0298>>, 12. 8. 2020.
- INOSE, HIROKO 2007 'Translating Japanese Onomatopoeia and Mimetic Words.' V: *Translation research projects 1*. Anthony Pym in Alexander Perekrstenko, ur. Tarragona, Spain: Intercultural Studies Group. Str. 97–116.
- IWASAKI, NORIKO, DAVID P. VINSON IN GABRIELLA VIGOLICCO 2007 'What do English Speakers Know about gera-gera and yota-yota?: A Cross-linguistic Investigation of Mimetic Words of Laughing and Walking.' *Japanese language education around the globe* 17: 53–78.
- KODA, NAOMI 2009 *Bunshō o rikai suru towa – Ninchi no shikumi kara dokkai kyōiku eno ōyō made (What does it Mean to Understand a Text? – From the Mechanism of Recognition to the Application of Instruction)*. Tokyo: Surii ee nettowaaku.
- KÖHLER, WOLFGANG 1929 'Gestalt Psychology.' *Psychologische Forschung* 31(1): XVIII–XXX.
- KOMATSU, TAKANORI IN HIROMI AKIYAMA 2008 'Yūza no chokkanteki hyōgen o shiensuru onomatope ito rikai sisutemu (Meaning Comprehension System of Onomatopoeias for Assisting Users' Intuitive Expressions).' *Denshi jōhō tsūshin gakkai ronbunshi A* 92(11): 752–63. <<http://www.ii.is.kit.ac.jp/hai2012/proceedings/HAI2008/pdf/2a-4.pdf>>, 20. 5. 2020.
- MIKAMI, KYŌKO 2007 'Nihongo kyōiku no tameno kihon onomatope no sentei to sono kyōzaika (Selection and Teaching of the Basic Japanese Onomatopoeias).' *ICU Niūongo kenkyū* 3: 49–63.
- MONAGHAM, PADRAIC, RICHARD C. SHILLCOCK, MORTEN H. CHRISTIANSEN IN SIMON KIRBY 2014 'How arbitrary is language?' *Philosophical*

Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences 369(1651): 1–12.
<<http://dx.doi.org/10.1098/rstb.2013.0299>>, 12. 8. 2020.

- NAKABE, FUMIKO, CHISATO ASAGA IN CHIEMI WATANABE 2009 'Kansei jōhō o riyōshita onomatopoe gakushū sisutemu no kaihatu (Onomatopoeia Learning System with Aesthetic Information).' *Dai 1 kai dēta kōgaku to jōhō manējimento ni kansuru fōramu ronbunshū*: 1–7. <<https://db-event.jp.n.org/deim2009/proceedings/files/E5-1.pdf>>, 17. 5. 2020.
- NASH, YOSHUA 2001 'Onomatopoeia and Language Perception.' *Word Ways* 34(3): 5. <<https://digitalcommons.butler.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4580&context=wordways>>, 12. 8. 2020.
- NODA, HISASHI 2014 'Jōkyū nihongo gakushūsha ga gakujiu ronbun o yomutoki no hōhō to kadai (Methods and Difficulties of Advanced Learners of Japanese on Reading Academic Paper).' *Senmon nihongo kyōiku kenkyū* 16: 9–14. <https://www.jstage.jst.go.jp/article/jrjc/16/0/16_9/_article/-char/ja/>, 9. 9. 2019.
- NODA, HISASHI 2019 'Bunpō no dokkai shidō: bun no kōzō o toraeru tameno dokkai shidō (Reading Instruction on Grammar: for the Comprehension of Sentence Structure).' V: *Nihongo kyōshi no tameno jissen dokkai shidō*. Kei Ishiguro, ur. Tokyo: Kuroshio shuppan. Str. 46–64.
- PRATHA, NIMISH K., NATALIE AVUNJIAN IN NEIL COHN 2016 'Pow, punch, pika, and chu: The Structure of Sound Effects in Genres of American Comics and Japanese Manga.' *Multimodal Communication* 5(2): 93–109. <<http://www.visuallanguagelab.com/P/2016.MC.NPANC.pdf>>, 12. 8. 2020.
- SAJI, NOBURO, KIMI AKITA, KATERINA KANTARTZIS, SOTARO KITA IN MUTSUMI IMAI 2019 'Cross-Linguistically Shared and Language-Specific Sound Symbolism in Novel Words Elicited by Locomotion Videos in Japanese and English.' *PLOS ONE* 14(7): e0218707. <<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0218707>>, 11. 8. 2020.
- SAKAMOTO, MAKI, YUYA UEDA, RYUICHI DOIZAKI IN YUICHIRO SHIMIZU 2014 'Communication Support System between Japanese Patients and Foreign Doctors Using Onomatopoeia to Express Pain Symptoms.' *Journal of Advanced Computational Intelligence and Intelligent Informatics* 18(6): 1020–5.
- SAUSSURE, FERDINAND DE 1916/1983 *Course in General Linguistics*. London: Duckworth.
- SHIMIZU, YUICHIRO, RYUICHI DOIZAKI IN MAKI SAKAMOTO 2014 'Onomatopoe goto no bisaina inshō o suiteisuru sisutemu (A System to Estimate an Impression Conveyed by Onomatopoeia).' *Jinkōchinōgakkai ronbunshi* 29(1): 41–52.
- TAMAMURA, FUMIO 1987 'Nihongo kyōiku kihon goi 2570 go (Basic vocabulary for Japanese language teaching – 2500 words).' V: *Aruku nihongo kyōshi yōsei tsūshin kōza: Nihongo no goi, imi (2)*. Tokyo: Alc press inc.
- TAMAOKA, KATSUO, YAYOI MIYAOKA, SOOJIN KIM IN HYUNJUNG LIM 2011 'Kankokugo o bogo tosuru nihongo gakushūsha no goi chishiki ga onomatopoe no shūtoku ni ataeru eikyō (Influences of Lexical Categories on Acquisition of Sound-Symbolic Words by Native Korean Speakers Learning Japanese).' *Gengo kyōiku hyōka kenkyū* 2: 36–41.
- TATEOKA, YŌKO 2005 *Hitoride yomu koto kara pia riidingu e nihongo gakushūsha no dokkai katei to taiwateki kyōdōgakushū (From Self-Reading to Peer-Reading)*.

Reading Processes of L2 Japanese Learners and Interactive Collaborative Learning.) Tokyo: Tōkai daigaku shuppankai.

TOMOSADA, KENJI 2015 'Kansei no hyōgen no chiikisa –onomatope de kangaeru– (Regional Differences in Expressions for Sensibility (Kansei): Considered through Onomatopoeia).' *Hyōgen kenkyū* 102: 19–26.

TSUBONE, YUKARI, SATOKO SUZUKI IN FUMIYO SAKAMOTO 2001 'Gakushūsha kara mita kōkatekina goi no shidōhō gakushūhō – ankeeto kekayori (Effective Method of Teaching and Learning of Vocabulary on the Point of Learners' View—from the Result of the Questionnaire).' *Koide kinen nihongo kyōiku kenkyūkai ronbunshū* 9: 107–30.

WATANABE, YŪKO 1997 'Nihongo kyōiku ni okeru onomatope no toriatsukai ni tusteno ichkōsatsu (A Study on How Onomatopoeia is Handled in Teaching Japanese as a Second Language).' *Gakko kyōikugaku kenkyū* 9: 23–31.

Prevod besedila iz japonščine: Rozalija Stegnar

IZVLEČEK

Japonski jezik ima veliko onomatopejskih izrazov, podobno kot nekateri drugi azijski jeziki, na primer korejski in indonezijski. Onomatopejske izraze v japonskem jeziku pogosto najdemo v mangah in japonski popularni kulturi na splošno, ki je precej razširjena med mladimi po vsem svetu, zato se številni učenci jezika že pred začetkom formalnega izobraževanja seznanijo s temi izrazi. Vendar pa je raba onomatopejskih izrazov izrazito vezana na kontekst in situacijo, zato se ustrezno razumevanje pogosto izkaže za precejšnjo težavo. Avtorica predstavi izsledke svoje raziskave bralnega razumevanja, ki je identificirala težave na leksikološki, sintaktični in kulturno-družbeni ravni, ter poda nekaj predlogov, kako dognanja vključiti v poučevanje japonskega jezika.

Ključne besede: japonski jezik kot tuji jezik, onomatopejski izraz, leksikografija, sintaksa, kontekst

O AVTORICI

Nagisa Moritoki Škof, dr. jezikoslovja, docentka na Oddelku za azijske študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani; Nagisa.MoritokiSkof@ff.uni-lj.si.